

نگاهی به فیلم «مجبوریم»، ساخته رضا درمیشیان

خیابان سپید تهران

محمدعلی افتخاری؛ فیلم «مجبوریم» برای کارتن‌خواب‌های تهران داستان تازه و ناگفته‌ای را نقل نمی‌کند؛ اما روزگار تلخ دخترانی مثل گلپهار با وجود فراوانی روایت‌ها و ناتوانی مدیران اجرایی در طول سال‌ها، گویی همچنان زیر لحاف فراموشی است.

گلپهار، سارا و مهشید در کنار همیارهای خوب و بد تلاش می‌کنند گرفتاری زیر سایه سنگین جبر و جانشینی تدریجی اختیار را بازگو کنند. آنچه در فیلم‌نامه «مجبوریم» و پیرنگ انتخابی رضا درمیشیان دیده می‌شود، کنش بدوی این دو نیرو به مبارزه ناتمام چیزی به نام قانون یا روشنای اراده است. در واقع تجربه گلپهار و زندگی دردناک او در مسیر تولد، کوشش برای زنده‌ماندن، کسب هویت شهروندی و پذیرش نیرو برای بیرون آمدن از لباس برده، زیر سایه سنگین وضعی شکل می‌گیرد که شهروندان در این موقعیت سینمایی هیچ اختیاری برای چگونه‌زیستن ندارند. البته فیلم «مجبوریم» تلاش می‌کند که این درماندگی عمومی پیش‌نیازی باشد برای تولد دوباره گلپهار و سارا ندایی به‌عنوان یک وکیل

دلسوز می‌کوشد ارتباط خود و گلپهار را بی‌رامون این وضع بشری به جایی هدایت کند که شاید امکان قدرت‌بخشی به گلپهار فراهم شود. شرح این جانشینی از مرحله بی‌اختیاری به کنش سرنوشت‌ساز در فیلم‌نامه «مجبوریم» بر بستر روایتی صورت می‌گیرد که نقش مرد خطاکار و سلطه او بر زن همواره برجسته است. مجتبی در فیلم «مجبوریم» همان مرد خطاکاری است که تن و جان گلپهار را وسیله درآمزدایی خود قرار داده است. او تا جایی که نیاز گسترش پیرنگ است، پلیدی و شر خود را پنهان نمی‌کند. حضور مجتبی در اینجا بی‌اختیاری گلپهار را به رابطه‌ای سنتی میان زن و مرد کارتن‌خواب محدود می‌کند که بیشتر گویای نوع رابطه سنتی میان زن ستدیده و اندیشه مردانه است.

پس به نظر می‌رسد که جانشینی تدریجی اختیار و بازیابی نیروی انتخاب محدود به حضور یا عدم حضور مجتبی در روایت خواهد بود. وقتی سارا به کمک گلپهار می‌آید، تلاقی خواسته او و خواسته مجتبی و پیشنهاد بازسازی مردی سالم در هیبت دکتر سعادت که بهتر است جایگزین نیروهای شر تهران امروز شود،

نیز این عدم امکان گسترش عمل گلپهار پیداست. به‌همین دلیل روشن نیست که روزگار تلخ گلپهار و چرخه ناسالم زندگی او در فیلم «مجبوریم» وقتی به انتخاب سارا برای ماندن در دشواری دادخواهی می‌رسد، آیا با بیرون‌راندن مردی مثل

مجتبی و مرد کارخانه‌دار از زمین بازی دگرگون خواهد شد؟

در این تصویر، رد و نشانی از ساختار، قانون و ناتوانی حاصل از جبری‌زیستن در سرگذشت زنان فیلم «مجبوریم» دیده نخواهد شد؛ سرگذشت گلپهار در کوچه‌های تنگ و تاریک تهران امروز، سرگذشت سارا ندایی و پیمایش شجاعانه او در شلوعی جنون‌آمیز راهروها و روزگار مهشید پندار در بیمارستان و کریدورهای جرم‌گرفته. باری زندگی هرکدام از زنان فیلم «مجبوریم» در این شیوه رایجی، امکان گسترش به مکانی مثل تهران امروز را ندارند و اینجااست که تصاویر دلخراش از کوچه‌های پر از بیماران معتاد رابطه خود با زندگی نمایشی گلپهار را بیرون از وضعیت جبری عمومی شهروندان جست‌وجو می‌کند و نیاز او برای قدرت‌پذیری را به بافتن شناسنامه محدود می‌کند. از طرفی چنان‌که در سینمای اجتماعی

آوای دلنشیننی از دوره‌می پاریس به گوش می‌رسد

روی خوش «کن» به نسل جدید سینمای ایران

و توانایی‌های بی‌اندازه‌اش، می‌توان او را یکی از قدرناپذیرترین بازیگرهای سینمای ایران دانست. با این حال نقش‌آفرینی او در در فیلمی از یک فیلم‌ساز جوان و حضور مؤثرش ازجمله نکات قابل توجه جشنواره فیلم کن بوده است.

نشست خبری این فیلم سینمایی نیز روز پنجشنبه، با حضور سعید روستایی نویسنده و کارگردان و سعید پورصیمی، پیمان معادی، ترانه علیدوستی و نوید محمدزاده بازیگران فیلم برگزار شد. سعید روستایی در ابتدای این نشست خبری گفت: «این‌طور نبوده که در فیلم‌هایم همه مردها بی‌کار و با معنا باشند، اما اینکه همیشه یک زن پیشرو وجود دارد که آینده‌نگر و باهوش‌تر است و بیشتر می‌بیند، شاید از زندگی شخصی من می‌آید؛ چراکه خواهر بزرگ‌تری به نام لیلیا دارم که من را بزرگ کرده و او کمک کرده که من درس بخوانم، کار کنم و به اینجا برسم. او همیشه آینده‌نگر بوده و نقش مهمی در زندگی من داشته است.»

او ادامه داد: «یکی از مهم‌ترین دستاوردهای دولت‌های ایران در ۴۰ سال گذشته این بود که یک طبقه متوسط به وجود آمده بود که این طبقه متوسط در ۱۰ -۱۵ سال اخیر به شدت باریک و باریک‌تر شد، خیلی‌ها پولدارتر شدند و بیشتر از آنها کسانی بودند که بی‌پول و فقیرتر شدند. عرض این طبق متوسط خیلی کم شد و الان می‌بینیم که افراد طبقه خود را تغییر می‌دهند و به عنوان مثال خانه، ماشین و خورد و خوراک خود را عوض می‌کنند. این فیلم با فیلم‌های دیگرم تفاوت دارد چراکه تا جایی می‌بینیم، گاهی تقصیر آدم‌های یک خانواده است که یک‌سری مشکلات به وجود می‌آید و حل نمی‌شود، اما دیگر نمی‌شود این را گفت. وقتی روزی سه بار تورم به آدم‌ها یادآوری می‌شود، دائم همه چیز عوض می‌شود، دیگر نمی‌توان گفت این تقصیر خانواده است. در فیلم‌های من دختری هست که در تلاش برای جلوگیری از فروپاشی یک خانواده است. در «ابد و یک روز» شاید خانواده تقصیر داشتند، اما در«برادران لیلیا» این شکل نیست و این جامعه است که در حال تأثیرگذاری است و عملکرد دولت‌هاست که تأثیرش را می‌گذارد و دیگر کاری از دست آدم‌ها بر نمی‌آید. آدم‌ها چه اشتباه کنند و چه نکنند، به سمتی که نباید می‌روند. متأسفانه جامعه شکل برخی پیدا کرده است و دائم در آن امید داری و دست و پا می‌زنی. بخش کوچکی از جامعه را می‌بینم که هر روز شرایطشان بهتر می‌شود و بخش بزرگی از جامعه اوضاع‌شان بهتر نمی‌شود.»

روستایی درباره پروانه نمایش «برادران لیلیا» نیز گفت: «پروانه نمایش این فیلم را نگرفتم، قرار است بگردیم، آن را بگیریم اما فیلم را سانسور نخواهم کرد. ما در دولت قبیل پروانه ساخت گرفتیم و دولت جدید قوانین خودش را دارد. می‌دانم که قرار است فیلم اصلاح‌حاتی داشته باشد که من علاقه‌ای به آن ندارم.»

ترانه علیدوستی درباره همکاری‌اش با سریال «شهرزاد» به کارگردانی محمد امامی نیز گفت: «اتفاقی که درباره پروژه سریال «شهرزاد» رخ داد، تلنگری برای همه ما بود و تا قبل آن، ما این دقت را نداشتیم و این اتفاق بسیار ناراحت‌کننده باعث شد که ما از آن به بعد دقت بیشتری کنیم. درباره سریال «شهرزاد» باید نکته‌ای بگویم که البته ممکن است کسی آن را باور نکند، چراکه شش سال از آن گذشته است. من با آقای امامی در پایان فصل یک «شهرزاد» آشنا شدم و از حضور او اطلاعی نداشتم. شاید وظیفه ما بود که همه می‌دانسیم و این کار را نمی‌کردیم اما واقعا نمی‌دانستیم. پای همه هزینه‌هایش هم ایستادم و برای همه ما

بهناز شربینا؛ هفتادوپنجمین دوره جشنواره فیلم کن رو به اتمام است و حضور نمایندگان سینمای ایران که البته نسل جدیدی از فیلم‌سازان کشورمان محسوب می‌شوند، توجه‌برانگیز بوده است. علی بهراد که امسال با فیلم سینمایی «تصور» در جشنواره فیلم کن در بخش «هفته منتقدان» حضور داشت، در این بخش جایزه‌ای دریافت نکرد. بهراد پیش از برگزاری اختتامیه هفته منتقدان در گفت‌وگو با «شرق» به نمایش‌های فیلم و بازخوردهایی که از مخاطبان و منتقدان در جشنواره فیلم کن گرفته اشاره کرد و گفت: «در جشنواره فیلم کن، بازخوردهای مثبتی نسبت به فیلم گرفتم. حتی در نمایشی که در شهری حوالی کن برگزار شد هم بازخوردها خوب بود. نکته قابل توجه در این نظرات برای من این است که اساسا مخاطبان خارجی، توقع دیدن چهره دیگری از کشورمان را در فیلم‌های ایرانی دارند. ما در «تصور» نکات تازه‌ای درباره ایران می‌بینند. «تصور» در فضای رماتیک و بدون زمان و مکان روایت می‌شود. فکر می‌کنم به این دلیل که طی سالیان، مخاطب خارجی غالباً با فیلم‌هایی از ایران روبه‌رو شده که بیشتر از فقر حرف زده و فضایی چرک و کثیف را تصویر کرده، این فیلم را متفاوت می‌داند و حرفی که می‌زند هم برایش جالب است و اصولاً به دلیل شکل قصه‌گویی در این فیلم مخاطب خارجی هم به راحتی با آن ارتباط می‌گیرد. می‌توانم بگویم فقط لوکیشن و فضای فیلم من در ایران است، اما قصه‌ای روایت می‌شود که در هر جایی می‌تواند اتفاق بیفتد. از طرفی بازی‌ها در فیلم برایشان چشمگیر بود، خصوصاً بازی لیلیا حاتمی که به دلیل نوع حضورش در چند نقش، توجه‌برانگیز بود.»

او در بخشی دیگری از صحبت‌هایش درباره نمایش فیلم در ایران نیز گفت: «تا جایی که در جریان هستیم، قرارداد اکران فیلم بسته شده و «خانه فیلم» مسئولیت پخش فیلم را به عهده دارد و برنامه‌ریزی‌هایی انجام شده و فیلم به زودی در ایران اکران خواهد شد.»

علیرضا بارزنده مدیر فیلم‌برداری این فیلم سینمایی نیز با اشاره به فضای این فیلم سینمایی به «شرق» گفت: «از ابتدا فضا و نوع قصه و روایت در فیلم‌نامه این ذهنیت را به من داد که با فیلم متفاوتی روبه‌رو خواهم بود. قطعاً برای من بزرگ‌ترین چالش این فیلم، فیلم‌برداری ۹۰ درصد آن در شب بود. برای فیلم‌برداری در شب و فضای داخلی ماشین، نیاز بود که دوربین به ماشین وصل شود و پلان‌های مختلفی در ماشین گرفته شود. پیشنهادی از سمت تهیه‌کننده داشتیم که آن را در فضای استودیو با پرده سبز فیلم‌برداری کنیم. این پیشنهاد خلاف ایده‌ای بود که در ذهن داشتیم. به نظرم نیاز بود تا حال و هوای قصه و رئالیسم موجود در آن رعایت شود. ترجیح دادم همه چیز در فضای واقعی اتفاق بیفتد، وصل‌کردن دوربین به ماشین و فیلم‌برداری در شب خطرات خاص خودش را داشت. خوشبختانه گروه منسجمی داشتیم و بازیگران هم همراهی کردند تا به چیزی که مد نظرمان بود برسیم. به نظرم میدانی اجراکردن کار با نوع روایتی که علی بهراد برای فیلم‌نامه‌اش انتخاب کرده بود فرابت بیشتری داشت. فیلم‌برداری «تصور» سختی‌های خاص خودش را داشت، اما نتیجه آن قدر رضایی‌کننده بود که تمام خستگی کار را از بین برد.»

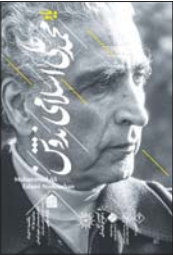
او در بخش دیگری از صحبت‌هایش گفت: «برای نصب دوربین به ماشین به یک‌سری تجهیزات نیاز داشتیم، بخشی از ساززهایی که برای این کار نیاز داشتیم موجود بود و بخشی دیگر با ابتکار گروه فیلم‌برداری ساخته شد. به دلیل وجود فضاهای

سال‌های اخیر رایج است، گرانی حضور دورافتادگان تهران به دوش آدم‌های بد شناخته‌شده افتاده است. در فیلم «خورشید» نمونه روشنی از معرفی این بدمن‌ها دیده می‌شود؛ مردی گرفتار با در جنوب شهر کودکان کار را وامی‌دارد که به خیال یافتن گنج، مواد مخدر گم‌شده را پیدا کنند. در این روایت، درماندگی کودکان کار حاصل خودخواهی یکی از اهالی محله درمانده‌هاست. هرچند خودخواهی مجتبی در «مجبوریم» به‌راحتی امکان نشستن در پوست مردان دیگر را دارد؛ اما معرفی او در فیلم‌نامه «مجبوریم» از طریق برجسته‌سازی شیوه حرف‌زدن، لباس‌پوشیدن و… صورت می‌گیرد.

درحالی‌که خواسته سارا و گلپهار مبتنی به رفتار مجتبی گسترش می‌یابد؛ بنابراین تهران امروز در فیلم «مجبوریم» اسکلت مقاومی برای گام‌های محکم سارا در مسیر هویت‌بخشی به گلپهار ندارد. باوجوداین فیلم «مجبوریم» تلاش دلسوزانه رضا درمیشیان را به‌خوبی نشان می‌دهد و یکی از آثار مهم چند سال اخیر در سینمای ایران است.

بازتاب

یاد دکت‌ر اسلامی ندوشن در تهران

چند سازمان و انجمن فرهنگی و مردم‌نهاد برای یادکرد از دکتر محمدعلی اسلامی‌ندوشن یکشنبه هشتم خرداد ۱۴۰۱ مراسمی را تدارک دیده‌اند. در این مراسم که در خانه اندیشمندان علوم انسانی واقع در خیابان ورشو و از ساعت ۱۷:۱۵ تا ۲۰ روز یکشنبه هشتم خرداد ۱۴۰۱ برگزار می‌شود، دکتر بلخاری رئیس انجمن آثار و مفاخر فرهنگی و اندیشمندیان همچون دکتر فریدون مجلسی، دکتر دادبه و دکتر محمود اسعدی سخنرانی می‌کنند. در این مراسم پیام دکتر رضا داوری‌اردکاتی، رئیس فرهنگستان علوم و مهران اسلامی، فرزند دکتر اسلامی ندوشن نیز قرآمت می‌شود. انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، مؤسسه اندیشه روشن ندوشن، بنیاد اندیشه و احسان توحید و کانون یزدتبار این مراسم را برگزار می‌کنند.

با همت ایرج راد و سعید امیرسلیمانی

جعفر والی دوباره صحنه را زندگی می‌کند

نمایش «در گوش سالمم زرمزه کن» با بازی سعید امیرسلیمانی و ایرج راد، از ۱۸ خرداد در پردیس تئاتر شهرزاد روی صحنه می‌رود. این نمایش که در سال ۹۵ با تنظیم و اقتباس از زنده‌یاد جعفر والی تمرین شده بود و به علت درگذشت کارگردان روی صحنه نرفت، با تلاش دو هنرمند پیش‌کسوت بازیگر و بر اساس کارگردانی جعفر والی اجرای خود را از ۱۸ خرداد ماه ۱۴۰۱ در پردیس تئاتر شهرزاد آغاز می‌کند. در گوش سالمم زرمزه کن نوشته ویلیام هنلی است که با بازی ایرج راد و سعید امیرسلیمانی آماده شده و سال گذشته نیز توسط این دو هنرمند در سالن استاد جوانمرد عمارت خانه تئاتر نمایش‌نامه‌خوانی شده است. آرام طالبی دستیار کارگردان، بهمن وخشور طراح پوستر و گرافست، اختر تاجیک عکاس، مهران زافری طراح نور و صدا و صحنه، زهرا شایان‌فر و محمد وفایی روابط عمومی و تبلیغات این نمایش هستند. نمایش در گوش سالمم زرمزه کن با مدت زمان ۷۰ دقیقه در ساعت ۲۰:۳۰ روی صحنه خواهد رفت و سایت تپوال فروش اینترنتی بلیت‌های آن را برعهده دارد.

حضور رئیس سازمان سینمایی پرتقال در چتر سینمای ایران در کن

رئیس سازمان سینمایی پرتقال در چتر سینمای ایران در بازار کن حضور پیدا کرد و درباره تعاملات سینمایی بین دو کشور ایران و پرتغال گفت‌وگو کرد. در پی دیدار اخیر سفیر پرتغال با مدیرعامل بنیاد سینمایی فارابی در تهران، وی‌تشر بینپنیر، رئیس سازمان سینمایی و امور سمعی و بصری پرتغال در چتر سینمای ایران در جشنواره کن ۲۰۲۲ حضور پیدا کرد. در این ملاقات راند فریسدزاده، معاون بین‌الملل بنیاد سینمایی فارابی و سرپرست چتر سینمای ایران، با اشاره به دیدار اخیر سفیر پرتغال از بنیاد سینمایی فارابی و همکاری با مؤسسه سینماتک لیلسون دربارہ برگزاری هفته فیلم پرتغال در ایران و کارگاه‌های مشترک و برنامه‌ریزی اجرایی این توافقات به تبادل پیشنهاد با رئیس سازمان سینمایی پرتغال پرداخت. برگزاری نشست‌ها و کارگاه‌های مشترک فیلم‌نامه‌نویسی و آشنایی‌تهیه‌کنندگان و بخش‌کنندگان دوکشور از امکانات تولید مشترک و همکاری بین‌جشنواره‌های و حمایت از ایده‌ها و پروژه‌های مشترک در قالب تفاهم‌نامه‌فی‌مابین این موضوعات مورد توافق طرفین بود. گفتنی است اوایل اردیبهشت کارلوس کوشتانهوس سفیر پرتغال در ایران در دیدار با سیدمهدی جوادی مدیرعامل فارابی گفته بود: خیلی دوست داریم بین سینمای ایران و پرتغال رابطه دو جانبه برقرار شود. برای ما غیر از مناسبات سیاسی، فرهنگ بسیار اهمیت دارد و بدون فرهنگ نمی‌توانیم رابطه خوب و محکمی با کشورها داشته باشیم. در آن دیدار مدیرعمرهای پرتغال و خرفان همکاری مشترک بین دو کشور مورد بحث قرار گرفت.